

מגדיר לציפורים ממשפחות הסנוניות והסיסים הנפוצות בישראל

מגדיר זה נוצר כתוצאה משיתוף פעולה בין מספר גופים השותפים לקידום החינוך להכרה של הסנוניות, הטסיות והסיסים ולהגנה עליהם.

הסנוניות והסיסים הן ציפורים הניזונות מחרקים קטנים העפים באוויר, בעיקר יתושים וזבובונים. הן מסייעות להפחית את כמות החרקים ונחשבות כמדבירות ביולוגיות יעילות. ציפורים אלה נוהגות לקנן בקירות בתים ביישובים. הסנוניות בונות קנים מבוץ ומדביקות אותם לקירות הבתים. הסיסים בונים את קניהם מחומרים שנאספו באוויר והודבקו באמצעות רוק מיוחד. הסיסים מצמידים את הקנים לקירות המבנים או שהם בונים אותם בתוך חורים במבנים. בתקופת הקינון וגידול הגוזלים יוצרים חומרי הבניה והשלשלת לכלוך בסביבתם. לכן נוהגים אנשים להרוס את הקנים. המגדיר שלפניכם מציג את ארבעת המינים הנפוצים במשפחת הסנוניות וארבעה ממיני הסיסים הנפוצים בישראל. המגדיר נועד לסייע לתלמידים ולמבוגרים להכיר את הציפורים המיוחדות החיות ביישוביהם במטרה לעורר מודעות לקיומן של ציפורים אלה, לשמור עליהן ולטפח אותן.

שם בעברית: סיס חומות

שם בערבית: سمامة عادية סמאמה עאדיה

שם באנגלית:

Common Swift

שם מדעי:

Apus apus

משפחה:

Apodidae

זיהוי: ציפור כהה, בעלת גוף קצר, כנפיה ארוכות וחרמשיות, זנבה ממוזלג ורגליה מנוונות. מעופפת בלהקות הצהולות ושורקות ללא הרף. פרט לעונת הקינון נמצאת באוויר כל חייה – ישנה, אוכלת שותה ואף מזדווגת באוויר תוך כדי מעוף.

מוטת כנפיים: כ-44 ס"מ

תקופת שהייה בישראל: יש אוכלוסייה מקייצת-דוגרת ויש אוכלוסייה חולפת - באביב ובסתיו.

תפוצה בישראל: דוגרת בצפון הארץ ובמרכזה; בעיקר בערים וביישובים הגדולים. חולפת בכל רחבי הארץ.

תפוצה בעולם: דוגרת באירופה, צפון אפריקה, המזרח התיכון ומרכז אסיה. חורפת באפריקה מדרום לקו המשווה.

מזון: חרקים מעופפים (כולל יתושים וזבובונים) ועכבישים נודדים.

מקום חיות: משחרת לטרף באזורים פתוחים כשהיא עפה בגובה רב.

מקום קינון: כוכים, חרקים וסדקים במצוקים, חומות ובניינים. לעתים רחוקות בנקרת עץ או בין כפותיו הנבולות של דקל ושינגטוניה.

שם בעברית: סיס חורור

שם בערבית: السمامة الباهتة סמאמה אלבאהתה

שם באנגלית:

Pallid Swift

שם מדעי:

Apus pallidus

משפחה:

Apodidae

זיהוי: דומה מאד במראה בגודלה ובהתנהגותה לסיס החומות. אף היא בעלת גוף קצר, כנפיה ארוכות וחרמשיות, זנבה ממוזלג ורגליה מנוונות, אך צבעה בהיר יותר, לנוצות הגחון דגם קשקשים עדין והצבע הלבן בגרון רחב יותר. מעופפת בלהקות הצהולות ושורקות ללא הרף. פרט לעונת הקינון נמצאת באוויר כל חייה – ישנה, אוכלת שותה ואף מזדווגת באוויר תוך כדי מעוף.

מוטת כנפיים: כ-44 ס"מ

תקופת שהייה בישראל: יש אוכלוסייה מקייצת-דוגרת ויש אוכלוסייה חולפת - באביב ובסתיו. יש גם אוכלוסייה קטנה שחורפת.

תפוצה בישראל: חולפת בכל חלקי הארץ. דוגרת בעיקר סביב ים המלח ובמקומות נוספים לאורך הבקע במדבר יהודה ובערבה, בנגב ובמספרים קטנים בשאר חלקי הארץ. חורפת במספרים קטנים בעיקר בדרום הארץ ובמזרחה.

תפוצה בעולם: מקייצת דוגרת סביב הים התיכון- בדרום אירופה ובצפון אפריקה, וכן במזרח התיכון וסביב המפרץ הפרסי וצחי האי ערב. חורפת במרכז אפריקה מדרום הסהרה.
מזון: חרקים מעופפים (כולל יתושים זבובונים) ועכבישים נודדים.
מקום חיות: משחרת לטרף באזורים פתוחים כשהיא עפה בגובה רב.
מקום קינון: כוכים, חרכים וסדקים במצוקים, בחומות ובבניינים.

שם בעברית: סיס הרים

שם בערבית: سمامة الصرود סמאמת א-צ'רוד

שם באנגלית:

Alpine Swift

שם מדעי:

Apus melba Tachymarptis melba (שם חדש)

משפחה:

סיסיים Apodidae

זיהוי: הציפור הגדולה ביותר מבין הסיסים בישראל. צבע נוצותיה חום אפרפר, הגרון והבטן לבנים ופס צוואר כהה מפריד ביניהם. הזנב הממוזלג. בדומה לסיס החומות – הציפור מעופפת בלהקות ונמצאת באוויר כל חייה – ישנה, אוכלת שותה ואף מזדווגת באוויר תוך כדי מעוף.

מוטת כנפיים: כ-54 ס"מ

תקופת שהייה בישראל: יש אוכלוסייה מקייצת ויש אוכלוסייה חולפת - באביב ובסתיו.

תפוצה בישראל: בגליל, גולן וצפון הנגב.

תפוצה בעולם: מקייצת בדרום אירופה, ישראל, טורקיה, אירן, צפון הודו וצפון אפריקה. חורפת במזרח ומערב אפריקה. יציבה בדרום אפריקה, מזרח הודו וחוף הים האדום.

מזון: חרקים מעופפים (כולל יתושים זבובונים) ועכבישים נודדים.

מקום חיות: משחרת לטרף באזורים פתוחים כשהיא עפה בגובה רב.

מקום קינון: בנקיקים ובסדקי סלע, במצוקים זקופים ומתחת לגשרים.

שם בעברית: סיס גליל

שם בערבית: سمامة صغيرة סמאמה צע'ירה

שם באנגלית:

Little Swift

שם מדעי:

Apus affinis

משפחה:

סיסיים Apodidae

זיהוי: הציפור בכלת מופע קטן ועדין. הקטנה ביותר מבין הסיסים בישראל. ניכרת בגרון ובעל-שת בצבע לבן. גבה בצבע אפור-שחור והגחון חום-שחור, עם ברק ירקרק. הזנב קצר ורבוע. כנפיה רחבות מאלה של סיסים אחרים. בגלל הכנפיים הרחבות והעל שת הלבן היא דומה לטסית בתים.

מוטת כנפיים: כ-34 ס"מ

תקופת שהייה בישראל: יש אוכלוסייה יציבה קטנה ורוב האוכלוסייה מקייצת.

תפוצה בישראל: צפון ומזרח ישראל

תפוצה בעולם: יציבה בהודו ופקיסטאן, בדרום מערב ערב הסעודית ובמרכז ודרום אפריקה. מקייצת בצפון אפריקה ובמזרח התיכון.

מזון: חרקים מעופפים (כולל יתושים זבובונים) ועכבישים נודדים.

מקום חיות: משחרת לטרף באזורים פתוחים כשהיא עפה בגובה רב.

מקום קינון: בקירות חיצוניים של בתים באזורים כפריים, מתחת לגשרים ובמצוקים (קניוני נחלים)

שם בעברית: סנונית הרפתות

שם בערבית: سنونو سنونو

שם באנגלית:

Barn Swallow

שם מדעי:

Hirundo rustica

משפחה:

Hirundinidae סנוניתיים

זיהוי: חלקי גופה העליונים בוהקים בצבע כחול-שחור. גרונה ומצחה בצבע ערמוני-חלוד ויש לה סהרון שחור בחזה. צבע הגחון שונה בשני תתי המינים: תת המין *transitiva*, בטנו חומה בהירה; תת המין *rustica* בטנו לבנה.

מוטת כנפיים: כ-33 ס"מ

תקופת שהייה בישראל: יש אוכלוסייה יציבה תת המין *transitiva* (יש אוכלוסייה חולפת (תת המין *rustica*) באביב ובקיץ

תפוצה בישראל: בתקופות הנדידה נצפית בכל רחבי הארץ. בקיץ- דוגרת בעמקים ובמישור החוף ברחבי החבל הים תיכוני.

תפוצה בעולם: מקייצת במרבית אסיה, אירופה, צפון אפריקה ואמריקה הצפונית. חורפת בדרום אסיה, צפון אוסטרליה, דרום אפריקה ומרכז ודרום אמריקה.

מזון: חרקים מעופפים (כולל יתושים זבובונים) ועכבישים נודדים.

מקום חיות: משחרת לטרף באזורים פתוחים כגון שדות מעובדים ושדות בור, אזורי בריכות וביצות וכן מעל יישובים. מתלהקת ללינה מקובצת בחניונים תת-קרקעיים ובחישות קנים.

מקום קינון: מתחת לשולי גגות או למרפסות בולטות, מעל זיזים שונים כגון גופי תאורה, מתחת לגשרים ובחניונים תת-קרקעיים.

שם בעברית: סנונית מערות

שם בערבית: سنونو أحمر العجز סנונו אַחְמַר אַלְעַג'ר

שם באנגלית:

Red-rumped Swallow

שם מדעי:

Hirundo daurica (השם הקודם), Cercopis daurica (השם החדש)

משפחה:

Hirundinidae סנוניתיים

זיהוי: דומה לסנונית רפתות בצורתה ובגודלה, בכנפיה הכהות שצבען שחור מבריק ובנוצות הזנב החיצוניות הארוכות, אך נבדלת מסנונית הרפתות בצבע העל-שת הלבן-ערמוני, בצווארה ובלחייה הבהירות ובהעדר סינר שחור בחזה.

מוטת כנפיים: כ-30 ס"מ

תקופת שהייה בישראל: יש אוכלוסייה מקייצת ויש אוכלוסייה חולפת.

תפוצה בישראל: חולפת בכל חלקי הארץ, מקייצת במרכז וצפון הארץ.

תפוצה בעולם: דוגרת בישראל, טורקיה, דרום אירופה, סיביר, סין ויפן. חורפת באפריקה - באזור קו המשווה, בדרום אסיה ובצפון אוסטרליה. יש אוכלוסייה יציבה בהודו, פקיסטן ובמרכז אפריקה.

מזון: חרקים מעופפים (כולל יתושים זבובונים) ועכבישים נודדים.

מקום חיות: אזורים הרריים סלעיים, נקיקים ומערות, עמקים ובתוך יישובים.

מקום קינון: צוקים, נקיקים, מערות, גשרים, מעברי מים מתחת לכבישים, מתחת לשולי גגות או מרפסות בולטות.

שם בעברית: סנונית מדבר

שם בערבית: خَطَّاف الصَّخْر ח'טַאף א-צַח'ור

שם באנגלית:

Rock Martin

שם מדעי:

Ptyonoprogne fuligula

משפחה:

Hirundinidae סנוניתיים

זיהוי: צבעה הכללי חום ומתאים לרקע של אזור מחייתה, כנפיה זנבה בצבע חום כהה, סנטרה וגרונה חום ורדרד. חיה בזוגות כל השנה ואינה מתלהקת.

מוטת כנפיים: כ-30 ס"מ

תקופת שהייה בישראל: יציבה

תפוצה בישראל: נגב ומדבר יהודה

תפוצה בעולם: יציבה באפריקה, ערב הסעודית, המזרח התיכון, אפגניסטן ופקיסטן.

מזון: חרקים מעופפים באוויר ובסמוך לקרקע

מקום חיות: קניונים ומצוקים

מקום קינון: במצוקים, כוכים וגם במבנים.

שם בעברית: טסית בתיים

שם בערבית: الأسم العلمي ح'טאף א-צ'אח'י

שם באנגלית: House martin

שם מדעי: Delichon urbica

משפחה:

סנוניתיים Hirundinidae

זיהוי: הכנפיים והזנב שחורים, הקדקוד והגב כחולים מבריקים והגחון לבן. כמו אצל סנונית המערות - העל-שת לבן, אך הזנב ממוזלג מעט, הרבה פחות ביחס לזנב סנונית המערות. הרגליים של הטסיות שונות מאלה של שאר הסנוניות – הן לבנות ומנוצות. המעוף איטי ביחס לסנוניות האחרות. נוהגת לצוד ואף לקנן בלהקות.

מוטת כנפיים: כ-31 ס"מ

תקופת שהייה בישראל: יש אוכלוסייה מקיצת ויש אוכלוסייה חולפת

תפוצה בישראל: מקייצת ודוגרת במרכז ובצפון ישראל

תפוצה בעולם: מקייצת ברוסיה, אירופה, טורקיה, ישראל וצפון אפריקה. חורפת במרכז ודרום אפריקה, ובדרום מזרח אסיה.

מזון: חרקים מעופפים (כולל יתושים וזבובונים) ועכבישים נודדים.

מקום חיות: מורדות הרים סלעיים, שדות וכרי מרעה וגם יישובים.

מקום קינון: ביישובים - צמוד לקירות חיצוניים, מתחת לשולי גגות, מתחת לגשרים ועל מצוקים טבעיים.